

Een Herbarium.

Voor aankomende natuurvrienden, op aanwijzing van den heer A. Fiet, hortulanus te Groningen, ingericht; in de handel gebracht door Willem Kamerlingh, Pelsterstraat, Groningen. Prijs f 2.40.

Dikwijls wordt ons gevraagd om geschikte cadeaux te noemen, nu eens geen boeken, voor jongens of meisjes van 10 à 13 jaar die veel van natuurstudie houden, en dan staan wij vaak verlegen. Plantenbussen, atlanten van planten en dieren e. d. heeft zoo'n natuurvrindje al lang van ooms of tantes afgeleid.

Hier hebben wij weer eens iets om aan te bevelen. Een oogelijk, zelfs mooi omslag, zwart met gouddruk, omvat: een groot aantal vellen filtreerpapier, inlegvellen, sierlijke omslagbladen. Bovendien gegomde reepjes voor 't opplakken en bedrukte etiketten, groot en stevig, waarop alles ingevuld kan worden, wat bij een verzamelde plant gewoonlijk vermeld staat. Dan nog twee platen bordpapier van een centimeter dikte, die als persplaten dienst doen.

Een aanwijzing voor 't gebruik ligt in het boek; deze wordt eigenlijk overbodig gemaakt door een voorbeeld, een plant, namelijk uit den Hortus Botanicus te Groningen, ingelegd en opgeplakt zooals het behoort. Dat was een goede gedachte van den heer Fiet.

Het geheel lijkt uitwendig op een groot en dik boek in prachtband, van 25 bij 35 cM. ongeveer. Voor beginners, leerlingen van H. B. S. en Gymnasia ook, een voldoende formaat. Grootere vellen eischen veel ruimte en speciale kasten, die een jongmensch niet altijd tot zijn beschikking krijgt.

E. Hs.

Handleiding bij het onderwijs in de Plantkunde, naar het Duitsch van Vogel, Müllenhof en Röseler, bewerkt door Dr. H. W. Heinsius, met 42 gekleurde platen en circa 400 afb. in den text, 2 deelen gebonden à f 2.50 bij A. W. Sijthoff te Leiden.

Dit leerboek, bestemd voor het gebruik op H. B. S. en en Gymnasia, onderstelt de wenschelijkheid op genoemde scholen een andere methode te volgen bij 't onderwijs in plantkunde dan aan de Universiteiten. Niet beginnen met de cel, met de algemeene botanie, met de plant, om ten slotte aan het bekijken van een plant toe te komen, maar omgekeerd. Wij voor ons kunnen het voor en tegen van deze methode wel overwegen, maar durven bij gebrek aan ervaring niet beslissen. Wel zijn wij overtuigd, dat voor de lagere school deze methode de eenig bruikbare is. En waar aan vele l. s., vooral aan opleidingsscholen, nog zoo bitter weinig aan plantkunde wordt gedaan, en de leerlingen dus bijna onvoorbereid voor den plantkunde-leeraar komen te zitten, dunkt ons, althans in de laagste kl. van de H. B. S. en Gymn., deze methode de goede; in hoever dit ook geldt voor hogere klassen, moet de ervaring leeren. De gekleurde platen in dit boek zijn meest alle zeer mooi de text-figures grootendeels nieuw; het geheel ziet er gezellig uit. Enkele drukfouten en kleine verschrijvingen zal de schrijver zelf al wel opgemerkt hebben en bij een 2en druk verbeteren; en ik hoop, dat hij dan meteen een anderen Ned. naam zal kiezen voor sommige planten; de mooie orchidee van onze duinen *Gymnadenia*, met zijn geurende, fijne mug-vormige bloemen *Naakt-klierbloem* te noemen, is toch al te erg, dan nog liever geen Ned. naam, dat zoo een. 't Boek van den heer Heinsius is wel niet als populair werk bedoeld, maar ook voor leerlingen v. H. B. S. mag de smaak wel meespreken bij 't kiezen van namen.

E. Hs.

De St. Nicolaasdijk.

We zijn op den St. Nicolaasdijk, een dijk tusschen Brunnepe (bij Kampen) en de zee.

De witte wuivende schermen van 't pijpkruid (*Anthriscus sylvestris*) doen den dijk tintelen in een wit, helder licht, en die schermen steken zoo prachtig af tegen het frissche gras en de boterbloemen, die hare gele bloemen in den helderen zonneschijn opheffen.

't Is alles pijpkruid, langs den geheelen dijk, 't lijkt er tenminste zoo op; maar hen die nauwkeuriger toezien, die niet alles wilde kervel noemen, hen wacht eene verrassing. *Lepidium Draba* toch verheft op een plek van pl.m. 15 M² hare »schermen»; 't lijken waarlijk schermen, die trossen, en daar te midden van die wezenlijke schermbloemigen blijft de Crucifeer ongedeed staan... 't Is maar pijpkruid.

Ge kunt begrijpen, hoe ik verrast werd door die vondst,

iets nieuws voor Kampen. Hoe zou ze daar gekomen zijn, op die plek alleen; nergens verder is ze in den omtrek te vinden.

We zien daar nu toch zoo rond, laat ons nu eens kijken, wat daar verder staat: och, 't zijn allemaal algemeen bekende planten. Overal kijkt tusschen het gras de welbekende veldsla (*Valerianella olitoria*), grootendeels uitgebloeid en nu den leek toelikkend composieten te zijn, en tusschen die veldsla vinden wij de overal bloeiende *Cerastium arvense*, akkerhoornbloem. 't Blijft alles laag bij den grond, maar veel hooger schieten de boterbloemen op, die eene menigte torretjes en vliegen lokken, even hoog als de dof-groene boksbaard (*Tragopogon pratensis*) met hare hooggele bloemhoofdjes, die nu tegen den middag op zijn mooist zijn.

Op eenigen afstand zien we, prachtig afstekend tegen 't wit en groen, eene cirkelvormige plek, alles *Veronica Chamaedrys*, en dan weer, ons bukkende naar die hemelsblauwe bloempjes, bemerken wij naast de zachte geraniums (*Geranium molle*), die zoo zwak naar muskus riekt, de hondsdrif (*Glechoma hederacea*), lang niet zoo mooi van kleur als *Veronica*; maar toch komen die bloemen zoo mooi uit tusschen de bruinachtig groene bladen, en zoo duidelijk zien we den lipbloemvorm; de lichtpaars gekleurde bloembuis gaat zoo mooi over in de wijdere keel, en de twee kruisjes helmknoppen, de gespleten stempel... 't is een van de meest bekende lipbloemigen, of 't moest wel de witte doovenetel (*Lanium album*) zijn, die daar zoo stevig staat aan den voet van een olm.

Laten we nu tegelijk met *Veronica Chamaedrys* even noemen de thymbbladige eereprijs (*V. serpyllifolia*) die daar gestadig wortelend en kruipend zich overal tusschen nestelt, hare licht blauwachtig witte bloemen, donkerder geaderd, zijn een duidelijk kenmerk.

Hebt ge een scherpe reuk, dan bemerkt ge tusschen alle bloemen zeker wel den fijnen geur van 't reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), dat zijn spichtige, lang niet mooie aren, tusschen de veel steviger opschietende *Alopecurus pratensis* (vossestaart) tracht te verheffen. Maar bezie zoo'n aar van 't reukgras eens wat nader, wat zijn de meeldraden lang, en wat eene mooie verscheidenheid van kleuren vertoonen de bloempakjes.

Wat verder naar den waterkant begint de smeewortel (*Symphytum officinale*) te bloeien; enkele bloemen zijn reeds open en we zien in die bloemen met hare witte keel-schubben ettelijke bijen hun best doen daar honig te halen; zie daar vliegt een *Euchelia*; de roode achtervleugels en de roode vlekken op de voorvleugels vormen een scherp contrast met den zwarten grond van de laatste, daar gaat ze zitten op een boterbloemstengel.

Die smeewortels zijn anders geen mooie planten, zoo ruw, en er is bijna geen gaaf blad aan te vinden; papezoegers noemen de kinderen hier buiten de smeewortels, natuurlijk doelende op den honig, die de kleine kleuters er uitzuigen.

Nu zou 'k waarlijk vergeten de gewone roode klaver en 't madeliefje te noemen, dat zijn eigenlijk verschoppelingen van de botanici, er wordt bijna niet naar omgezien, „'t zijn zulke algemeen bekende planten.” Is 't niet vreemd dat 'k eigenlijk nog geen een mooi exemplaar van *Bellis* gedroogd heb? Zooals ge begrijpt, ook hier prijken ze volop.

En vlak langs den slootrand bloeien nog *Caltha*'s in overvloed, en we zien de dopvruchten rijpend tusschen de *Carex*-soorten; *Carex acuta* (spitse zegge) schijnt hier alleen het rijk te hebben, tenminste nu nog, en ze laat, wat verder naar den dijk ook nog wat plaats over voor de gemeene waterbies (*Heleocharis palustris*), zoo kenbaar aan de bloeiwijze, terwijl tusschen deze planten en koekoeks-bloem (*Lychnis flos cuculi*) nog in knop staat en 't niergras (*Triglochin maritima*) in vollen bloei hare vreemd gevormde vruchten draagt en wortelrozetten van *Senecio erucifolius*, 't Raketbladige kruiskruid, zich ook hier en daar vertoonen.

Kampen, 27 Mei 1900.

J. BOLDINGH.

Trekkende Spreeuwen.

Ik zou het niet met zekerheid durven zeggen, maar die zoogenoemde wolk heb ik menigmaal gezien in mijn vorige woonplaats Schagerbrug, aan den duinzooam tusschen Callants-oog en Petten. Met verbazende vlugheid veranderde die zwerm spreeuwen zich van gedaante: dan in ronden vorm, of zwenkende in ovaalvorm, of zich uitbreidende in een kromme lijn, dan op- of neerwaarts zich bewegende, zich